

Tasnádi Csöpi

Privát félműlt Miskolcon XIV.

Egyedül Miskolcon?

Észak-Keleti

Átjáró

Egyesület

2017

Privát félmúlt Miskolcon

Utánam, srácok! Ezt a címet viseli a számos közösségi eseményt, akciót, tudományos igényű vizsgálódást, megjelenő kiadványokat, élményszámba menő bulikat egybefogó programsorozatunk, amely a korábbi „24” (egy szimbólumnak szánt számjegy alatt futott) projektünk örököse, jogutódja. Anno már a *huszonnégyel* hangsúlyozni kívántuk az 1989 óta eltelt időt – mely alatt felnőttek a rendszerváltás körül született generációk – és az utolsó lehetőség sürgető voltát: most, a 24. órában feltétlenül fontos megörökíteni az államszocializmus, vagy akár a korábbi évtizedek hétköznapijaiból ránk maradt városképi elemeket, helybéli toposzokat, urbánus legendákat.

Rakétát vagy glóbuszt imitáló játszótéri mázókák, beton virágtartók, pingpong- és sakkasztalok, bolti neonok, különféle pihenőpadok, mozaikok és kompozíciók – művészeti értéket vagy bármiféle védettségre jogosító kivételességet aligha hordoznak, viszont befolyásolták közel fél évszázad miskolci hétköznapiját. A miskolciakét.

Nyom nélkül fognak eltűnni, ha nem használjuk ki az utolsó pillanatot. Számos egykoron közismert jellegzetesség ma már csak fotókról köszön vissza. A miskolciak többszólamú megszólításával próbálunk egy-egy hajdani utcabútor, kültéri dísz, netán filmek (mondjuk éppen az „Utánam, srácok!”), irodalmi alkotások révén a korban híressé vált tárgyak máig vezető sorsa felől tájékozódni, törekvésünk megörökíteni a letűnt idők utolsó rekvizitumait.

A „Privát félmúlt Miskolcon” családtörténet-sorozattól mindenekelőtt a porosodó fényképalbumok feltárlását várjuk, és bízunk abban, hogy a fotók előhívják a történeteket, melyeket a rokonság egyfajta hagyományként őriz, élményszerűen mesél, sajátos családi legendáriumként konzervál. Olyan miskolciaknak kívánunk megnyilvánulási lehetőséget biztosítani, akik hajlamot éreznek félmúltjuk speciális közzétételére. Emlékezetes eseményeket vagy éppen jellemző pillanatokat, használati tárgyakat, bútorokat, s hasonlókat megörökítő felvételeket keresünk, amelyekhez a közlő hajlandó az egyéniségét, családjának mentalitását tükröző kommentárt, tetszőleges „műfajú” szöveget írni. Az ekképpen születő kvázi „képregényeken” keresztül szeretnénk közvetlen betekintést nyerni a *privát félmúltakba*, melyek fontos, autentikus építőkövei Miskolc történetének.

Észak-Keleti Átjáró Egyesület

atjarok@gmail.com

A sorozat eddig megjelent kötetei:

Kapusi Krisztián–Tokár Zsolt: Muslicák a demizsonban

Darázs Richárd: Moszkvics a szakadékbán

Balogh Attila: Onedin család a Szinván

Árvai Sityu–Halász Ágnes: Gitár a hátizsákban

Karlaki Orsolya: Vattacukor térzenével

Simonyi Zoltán: Robinzon a járdaszigeten

Joó Tímea: Gyöngyvirágtól Zöld Sárkányig

Vajda Csilla: Volt egyszer egy Avas

Petruskó Norbert: Zenekar a tize(negye)diken

Iván Zsolt: Winnetou a patakparton

Galli Andrea: Ácskapcsok a fűzfa alatt

Csatlós-Halász Ágnes: Vasgyári éden, avasi ándörgránd

Szabó Zoltán: 12-es buszra nem szállunk!

Tóth Erzsébet kötetünk szerzőjeként a férje vezetéknevét, illetve saját becenevét használja. Mint mondja, „47 éve élünk házasságban a párommal, előtte is több évig 'együtt jártunk', így természetes, hogy ezen a néven ismernek legtöbben”. Mottóul egy Mark Twain-idézetet választott: „A bánat jól megvan egymagában, de hogy az örömet mindenestül kiélvezhesd, meg kell osztani valakivel.”

Kiadó: Észak-Keleti Átjáró Egyesület

Kiadásért felel: Darázs Richárd

Design, tördelés: Balogh Attila

Sorozatszerkesztő: Kapusi Krisztián

Megjelent: Miskolcon, 2017-ben, 500 példányban

Web: atjarokhe.hu

HU ISSN 2063-6857

ELŐSZÓ

Régóta van a fejemben, hogy egyszer regényt írok, talán most jött el az ideje. Most tényleg van is időm, meg a lehetőség, minthogy tagja vagyok az Avasi Borút Egyesületnek, és egyszerűen csak, 2015. decemberében Vajda Csilla PFM-es kötetbemutatója¹ után úgy éreztem: most vagy soha - a dédelgetett álmat valóra lehet váltani! Nem kis vívódással járt ez, az életem nem sétagalopp, nemsokára ki fog derülni, de ha ez a kis füzetecske csak egyetlen olyan emberke kezébe kerül, aki hasonló helyzetben van, innen üzenem neki: egyedül is megy!... csak nagyon nehéz. Szegénynek is lenni, csonka családban is felnőni egyszerre... Külön-külön is nagy küzdelem.

Miskolcon születtem, 1949-ben. Amióta az eszemet tudom, a Fűzes utca 18. szám alatt laktunk édesanyámmal, egy piciny MIK-lakásban. A Nagyváthy utcából nyílik, a Táncsics mozi után kellett átmenni egy kis téren - hétvégeken piac működött -, ha csúfolni akarom, egy pici udvar is tartozott hozzá, amit hárman birtokoltunk. Oprávelék csak átmehtek rajtunk, mert nekik még egy kapujuk is volt „főbejárattal”. Tényleg szép kis udvaruk volt, kerttel, veteményessel, ribizlissel. Hú, de irigyeltem őket, hiszen ők voltak a nagycsalád. Oprável néni, egy hatalmas nagycsalád, mindig otthon volt hat gyerekével. (Jutka és Laci Ausztráliába mentek 56-ban.) Volt még Csöpi, Lajos, a többire nem emlékszem... Na, ennyit a memóriámról, amire úgy odavoltam, hogy az legalább van! Eddig csak az derült ki, hogy mi nincs és ez még elég sokáig így is lesz. Oprável bácsi, a LAJOS' BÁ, így csupa nagybetűkkel, mert olyan nagy tisztelet-

tel övezték a családban. Ő volt a családfenntartó, asztalosmester, aki mindig pontban indult dolgozni, és két órára, ha török, ha szakad, Oprável néniék az ebédet tálalni kellett, mire a jóképű, fess Lajos bácsi hazajött, és ha valamelyik gyerek otthon volt és evett, attól még a Lajos bácsi körül forgott a világ. Azért írtam ezt le ilyen bőven, mert, sajnos, nekem nem volt apukám. Mondták, hogy meghalt két éves koromban, így csak képen láttam. Valami katona vagy rendőr lehetett, mert az egyenruhás képére emlékszem. Ezzel be is zárultak az apámmal kapcsolatos emlékeim.

Pedig már említettem, hogy odavagyok a memóriámmal. (Az igaz, egyebem sincs.) Szóval irigyeltem Oprávelékat, hiszen ők nagycsalád, sok gyerekkel, és még ott van Lajos bácsi meg a fix fizetése. Akkoriban, az ötvenes években ez nagy szó volt.

Ezek után rájöhett az olvasó, hogy nekem testvérem sem volt, így telt a gyerekkorom, ráadásul szegények voltunk. Később még visszatérhetünk rájuk, mert rólunk sokat nem lehet írni, közös csupán annyi, hogy az én Anyukám is minden nap korán kelt, 5 órakor, mert messze volt a Ládi-telep, oda járt dolgozni, mint sm^2 . Annakidején mindenki tudta, hogy mit jelent, én mégis szégyelltem beírni az üzenőbe, inkább írtam volna $htb-t^3$, az is jobb lett volna. Szégyenre semmi ok, mert Anyukámnak csak 8 elemije volt, de nagyon szépen írt és még „köbözni” is tudott, mert az kellett a fatelepre. Megjegyzem, innen ment nyugdíjba és még kétszeres Kiváló dolgozó is lett. Egyszer Moszkvába kapott jutalomutat, onnan hozta a nagy kincsünket, az orosz filmfelvevőgépet, a 8 mm-est, de ekkor már kezdtünk „gazdagodni”. Hú, nagyon elkalandoztam, de ezt muszáj volt leírni a teljes kép érdekében.

¹ Megjelent az Észak-Keleti Átjáró Egyesület kiadásában
² sm = segédmunkás

³ htb = háztartásbeli (saját állás nélkül lévő, otthon maradó feleség, asszony)

Mai nevén Meggyesalja

Az óvoda három-négy percre volt a lakásunktól, ami (micsoda nagy szavak!) állt egy szobából, amit később a MIK⁴ kettéválasztott. Így legalább az egyiket nevezhettük konyhának. A szobán volt ablak, ez már valami... Víz kint az udvaron, bent egy sparhelt (maga volt az összkomfort).

Bacsó Béla utca, mai nevén Meggyesalja: így egyedül is el tudtam menni. Csak egy utcán kellett átmenni, de autók azért jártak, én még csak 4 éves voltam. Sok választásom nem adódott, hogy ki visz el. Anyukám, mint mondtam, hajnalban indult, előtte még be kellett gyújtania, hogy télen meg ne fagyjak, az óvodába mégsem vihetett 5 előtt, 6 évesen az iskolába meg csak fél nyolcra kellett menni.

Eldörrent ott puska is

Az általános iskolát a Nagyváty úti iskolában kezdtém, csak át kellett szaladni a téren és már ott is voltam. Ez jó, de emlékszem keserves reggelekre is, amikor anyukám elfelejtette kivásalni a kisdobos ingemet és nem volt mese, nekem kellett megoldani. Na, itt kezdődtek a nehézségeim! Ez a mai napig is megvan: hogy nem ismerek lehetlent, és tényleg igaz, az ember sokkal többre képes, mint saját maga gondolná. Ebből persze örökre erőt merítettem. A szegénység és hogy nem volt mellettem senki. Ugyanis anyukám már elment dolgozni, és az igazság az, úgyse vasalta volna ki, mint én, mert nem is állt úgy rá a keze. Meg lehet próbálni a vasalót rátenni a sparheltre – mert természetesen villanyvasalónk még nem volt – és úgy vasalni egy fehér inget, hogy az ne legyen kormos.

Nem sokszor pityeregtem az életben, de ilyenkor magamban mégis sikerült és irigyeltem Sz. Évát, hogy bérházban laknak. Őt anyukája engedte el reggel, még kakaót is főzött neki, ráadásul kitűnő tanuló volt. (Na, mondjuk, én is az voltam.)

Az általános iskola elején ért a nagy sokk, mint sokan másokat is: kitört az '56-os forradalom. Abból érzékelttem, hogy hazaküldtek. A tanároktól túl sok információt nem kaptunk, csak annyit, hogy otthon talán biztonságosabb. A szomszéd O. Lacival együtt féltünk és izgultunk, hogy be ne jöjjön a házunkba egy tank. Nem messze volt tőlünk a laktanya, állítólag ott a lakosság elkezdte széthordani az élelmiszereket, olyan zavargás volt. Anyukám is hozott valamiket, én a dobozos gyümölcszire emlékeztem, amit egyébként utáltam, inkább Anyukámat féltettem, mert utólag mondták, hogy eldörrent ott puska is. Ennyi volt a személyes élményem.

⁴ A Miskolci Ingatlankezelő (majd Ingatlangazdálkodó Zrt.) korábban a tanácsi, később önkormányzati lakás- és egyéb ingatlanvagyon kezeléséért felelős hivatal, illetve cég, amelyet eredetileg 1949-ben hoztak létre. Jelenleg a Miskolci Holding Ingatlangazdálkodási Igazgatóságaként működik.

Az általános iskolában természetesen végig napközis voltam, így legalább 4-ig bennmaradtam s még enni is kaptunk. Ezért fizetni kellett, még ha arányosan is, az anyukám fizetéséhez képest, de ingyen semmit nem kaptunk, még könyvet se.

Két barátnőm volt: H. Erika, meg a szódás Piri. Piriék háza a mai napig megvan, az épületben pár éve már nem szódagyár üzemel. Piri meghalt elég korán. Nekik is szép lakásuk volt, elől, ahol bementünk, csinálták a szódát és ott árulták. Hátul meg a lakás. Mindig áhítattal néztem, ha valaki ilyen árus volt. Sokáig azt hittem, ezek milyen gazdagok!, de még a kofás néniket is csodáltam. Nyáron az volt a „nyaralásom”, hogy segítettem nekik, cserébe a nap végén kaptam egy meglékelt dinnyét, tudják, amit nem vittek el, olyan rossz volt.

Mert azt irigyeltem igazán a középiskolában, amikor K. Ági elővette a becsomagolt szalámis zsömléjét és adott egy harapást belőle – az maga volt a boldogság. Igaz, többet nem is adhatott, mert még ketten biztos kértek tőle, nem én voltam az egyetlen, akinek otthon nem csomagoltak...

Az általános iskolát szerettem, főleg a felső tagozatot, mert akkor év végén mindig kitűnő lettem. Volt időm tanulni, reggel, amikor Anyukám elment, hangerősen felmondtam a leckéket. A mai napig is reggel korán fog az agyam. A nyarak is már jobbak voltak, mindig elmehettem az ingyen táborokba jó tanulmányaim miatt, és a mai napig büszke vagyok arra, hogy évvégén még könyvet is kaptam jutalomból. Nagy szó volt, hiszen hetedikbe és nyolcadikba is „A” osztályba jártam, ami azt jelenti, hogy a legjobb tanulók kerültek oda. Emlékszem, még az igazgató, G. Béci bácsi és a helyettese, K. Zoli fia is velünk járt ebbe az osztályba. Velem együtt

Arra viszont jó volt, hogy megfogadtam, ha nekem gyerekeim lesz, soha nem engedem el reggeli nélkül és uzsonnát is csomagolok!

minimum hét kitűnő tanuló volt. Képes voltam még az 5-ös aláért is sírni, mert ilyen osztályzat is volt, meg a 4/5 – persze, csak otthon, magamban.

Mint moslékot hordani!

A VIII. osztályban nagy megtiszteltetés ért, én lehettem a VII. A osztály őrsvezetője. Nyilván ők is a legjobb tanulókból lettek összeválogatva. Maga volt a csoda, ahogy élveztem. A lányok nagy tiszteletet adtak, jó programokat állítottam össze. Valószínűleg itt jött elő az irányítási hajlamom, a mai napig jó vagyok logisztikában. Szinte látom magam, ahogy egyenruhában – rajta az őrsvezetői sípval, jelvényekkel, nyakkendővel – állok előttük és nekem tesz jelentést a legjobb tanuló: őrsvezető pajtás, jelentem, és így tovább... Nagyon büszke voltam. A közösségi szellem a mai napig megmaradt bennem. A táborokban is mindig versenyeztem valamiben, hogy kitűnjek, még ma is őrzöm az ott szerzett barátnőim fényképét. Ekkortájt kezdtem az Úttörőházba⁵ járni pingpongozni, nagyon jó program volt! Miután kevés asztal állt rendelkezésre, mindig körbe-körbe játszottunk, bármennyien voltunk, el lehetett indulni, mert a végén csak ketten maradtunk és 11 nyert labdáig küzdöttünk⁶. Az nyert, aki két pont különbséggel megverte a másikat. Kiderült, hogy van gömbérzékem, rövid időn belül sok ilyen meccset megnyertem. Igaz, sokat gyakoroltam, de mint mondtam, a kitartás minden szempontból megvolt nálam. Természetesen fiúk is játszottak, sőt, miután általában jobbak voltak a lányoknál, mindig fiúval játszottam a döntőt. Így csapott meg a szerelem szele... Egyszerre három fiú is szerelmes volt belém; én D. Gyurit választottam. A Győri kapuban laktak, egy szép kőházban, édesapja nagytekintélyű ember volt, Miskolc egyik legismertebb vezetője.

Gyurival gyakran játszottam, azt hiszem, jópárszor sikerült is megvernem. Sokszor jött el a házuk-

hoz, néha a két haverjával együtt. Nagyon szégyelltem a mi lepukkadt körülményeinket, ráadásul az udvaron állt egy disznóól, és anyukám kitalálta, hogy vesz három süldőt. (Azt hiszem, a hathetes kismalacot hívták így.) Felneveljük őket, kettőt eladunk, egyet pedig megtartunk. Így pénzünk is lesz végre, meg élelem is egész évben. Igen ám, csak nem tudtam, hogy nekem ebben oroszlánrészem lesz. Nekem is kellett enni adni nekik, amikor anyukám dolgozott, sőt, moslékot hozni. Na, ez aztán az igazi ciki! Azóta is bármi nehézség áll be az életembe, mindig azt mondom magamnak: még mindig jobb, mint moslékot hordani... Egy zománcozott vödör, még teteje se volt: abban kellett hazahoznom. Még innen a közelből hagyján, de így is kivert a verejték a rettegéstől. Félvén, hogy valaki ismerőssel találkozom... Már nyolcadikos voltam. Sőt, talán már átnyúlt a „tevékenység” a középiskolába is, mert Anyukám nagyon rákapott erre a pénzkereseti lehetőségre. Legszebb az egészben az volt, mikor Keresztanyám, Anyukám húga kitalálta, hogy Erzsike tőle is elhozhatná a moslékot; azért írom így, mert szó szerint beleöntött minden maradékot – és ráadásul még zötykölődött is. Legalább csak száraz kenyér lett volna, de az nem elég jó a disznónak. Na, és hol lakott a keresztanyám, mit gondolnak, hát a Rózsa

utcán, a mai Macropolis helyén. Le kellett szállnom a Villanyrendőrnél, hol is másutt, az volt Miskolc legforgalmasabb pontja, végig a Kazinczy utcán és a végén fel kellett menni egy kis domboldalra, ott volt a Rózsa utca. A sors fintora, hogy ahol ma lakunk, a Szeles

⁵ A Győri kapui Ifjúsági Házzal (Ifiház) egy komplexumot alkotó, de külön álló épület. Előadóterem is volt benne, az emeleten pedig kisebb irodák és szaköröknek, kluboknak otthont adó helyiségek.

⁶ Ezt a játékmódot szokás volt „forgó” néven emlegetni. Népszerű volt a lakótelepeken és az iskolaudvarokon.

Idősfirmai emlékek:

Tóth Erzsébetnek

a

ma-felsővárosi gyűléseztől.

Miskolc, 1962. április 15.

Gyuri János
Kézipáros.

utcán, pont rálátnánk, ha nem romboltak volna mindent le és építik tele bérházakkal. Egyedül a piac van most is ugyanitt. De kanyarodjunk vissza az én kedvencemhez, a moslékos vödörhöz. Eleve végig vinni a Villanyrendőrig, majd leszakadt a kezem, olyan rossz fogása van egy vedernek, keresztanyám színültig tette, hadd egyen az a jószág! (Legalább majd kap sok kóstolót.) Az igazsághoz tartozik, hogy teteje, ugye, nem volt és fel kellett vinni a villamoslépcsőn, ami nem ilyen flancos villamos volt, hanem nyitott, szerencsére így meg tudtam állni kinn a peronon; legalább nem lehetett érezni, milyen bűdös. A mai napig nem tudom a szemetest levinni hányinger nélkül,

úgy utálok a szagát. Ettől már csak egy bűdösebb: a trágya szaga, amit ki kellett szedni a malacok alól. Anyukám nagyon jól tudta, mi jó a jószágnak – hogy nekem ez milyen áldozat, nem nagyon érdekelte. Kellott a pénz, vagy ő csinálta meg, vagy én, nem volt választás.

Malacszagú szerelem

Na, már mikor leszálltam hazafelé a Szent Annánál a villamosról, egy kicsit megkönnyebbültem, de még hátravolt, hogy Gyuri nehogy ott kódorogjon a házunk körül – mert a szerelem már csak ilyen. Egyébként is sokszor várt meg, amíg enni adtam a malacnak. Utána mentünk a biciklútra sétálni, ott volt közvetlenül mellettünk. Sokszor bringával jött és tolt a mellettünk. Na, még egy dolog, amit irigyeltem: hogy legalább nekem is lett volna biciklim. Anyukám mindig megígérte, hogy vesz a malacok árából, ez legalább inspirált; sajnos mindig kellett másra a pénz. Pedig középiskolába (a Közgázba jártam) minden nap kaptam 3 forintot reggelire, természetesen soha nem vettem. Évekig gyűjtöttem a kerékpárra, nem bíztam a malacban – mire összegyűlt keservesen a pénz, Anyukám megkérdezte, hogy bicikli vagy nagykabát? Ekkor már középiskolás voltam, muszáj volt, bár a szívem szakadt meg, de nagyobb szükségem volt a nagykabátra. Ha jól emlékszem, 900 Forintba került az a türkizkék kabát, álló nyakkal, szőrmével, négy évig büszkén hordtam a főutcán, ahogy jöttünk végig Sz. Annival meg A. Jutkával, a végén felszálltam a Búza térnél a villamosra, ők hazaértek, a főutcán laktak.

Megvan a kabát, a bicikli, az nincs meg, és van a szerelem, hisz onnan kanyarodtam el. Gyuri sokáig járt utánam, majd az érettségimél visszatérek rá. Azt viszont a mai napig nem értettem, hogy ő nem érezte rajtam a malacszagot! Akárhogy sikáltam magam – sokszor csak hidegvízzel, mondanom se kell, addigra a sparhelt kihűlt és még egyszer már nem gyűjtöttem be. Én mindig éreztem. Hja, mint mondtam, ilyen a szerelem. Most gondolkodom,

hogy a mai napig nem nagyon szeretek enni, csak ha nagyon éhes vagyok, mert ennyi bajom volt a malaccal. Még jó, hogy nem találta ki a csirkét vagy a kacsát, mert rohangálhattam volna azok után is. Egyébként érdekes dolog, hogy mikor már felnőttek azok a rohadt állatkák és egyet tényleg levágtunk, már nem szerettem úgy azt a kolbászt, ami volt,

inkább kellett volna olasz felvágott vagy parizer, amit csak kéthetente vett anyukám, mert akkor kapott fizetést. Ekkor vásárolt két hétre almát meg sajtot is. A sógornóm ma is emlegeti, hogy mindig almát ettem. Ettem volna én más is, *majd leszakadt a pípem* egy kis borsófőzelékért... Amit Oprável néni főzött egy nagy tállal, népes családjának, soha nem adott belőle.

Ennyit az általános iskoláról – megvolt a szerelem, ez még azért tart egy darabig, megvolt a malac, megvolt a kitűnő bizonyítvány. (Anyukám erre csak annyit mondott, jó, akkor így nem kell a fatelepre

jönni dolgozni, mehetsz a középiskolába.) A kitűnő tanulók a Nagyváthyból mindig a vegyipari technikumba jelentkeztek. Nem tudom, miért, ez volt a menő; én is ide jelentkeztem, de másodiknak a Közgazdasági Technikum ipari tagozatát jelöltem, és hál'istennek ide vettek fel. Valahogy ez jobban vonzott; milyen érdekes ettől függetlenül az élet: első munkahelyem a Sajóbábonyi Vegyiművek lett.

Orkán nélkül nem menő

Az asztalitenisz olyan jól ment, hogy beiratkoztam a MÉMTE-be. A klub⁷ a Népkerti Vigadó helyén működött. Sokan jártak ide sportolni, birkóznak, biciklisták, de főleg az asztaliteniszről volt híres. Hiszen Miskolcon volt NB I-es és NB II-es férfi és női csapat. Játsoztam a Volánban is. Szloboda Pista bácsi legendának számít, pingpongozni ugyan nem tudott, de edzőnek nagyon jó volt. Szeretett is engem, apám helyett apám lett. Nagy eredményeket nem értünk el, de rajtam soha nem múltott. A csapat győzelme érdekében mindig komolyan vettem az edzést, a versenyzést is, ha kellett, vért izzadtam, ahogy mondani szokták, egy nyert meccsért. A szívem mindig visszavágyott a „Munkásba”, ott nagyobb volt a kihívás, bár a nagycsapatba nemigen fértem be. Weisz Anci néni volt az edzőm, ő maga is NB I-ben játszott, nagyon szigorú, volt; lehet, hogy csak velem.

Akadtt egy testvérpár, egyiküktől majdnem mindig kikaptam, a másikat viszont folyton megvertem. Mégis sokszor, bár én nyertem, őket küldte a nagyobb versenyekre, nekem nagyon rosszul esett.

Akkoriban volt divat a *lasztexnadrág*, természetesen nekik már volt. Általában külföldről kapták hozzá a gyönyörű kockás ingeket, szép fehérenműket, ez is nagyon fontos volt, hiszen mindig átöltöztünk a klubtól kapott kis szürke szoknyába, hozzá kék galléros trikóval, így a csapat egyformában játszott. Középiskolás koromban még mindig nem volt pénzünk szép holmikra, de azért egy barna lasztexnadrágot én is szereztem valahonnan. Később meg fekete orkáncabátot, anélkül nem volt az ember menő. Emlékszem, sikerült csomagból venni egy fehér balloncabátot, inkább trencskónak nevezném, vadiúj, vállpántos, a derekamon úgy összeszorítottam az övet, ahogy lehet, persze, vékony is voltam, nem csoda, hisz nem is sokat ettem, meg mozogtam is, csinos voltam, na. Bár Á. Jancsi inkább cingárnak csúfolt.

Tánciskola a Régipostán

A középiskolában is szavaltam iskolai ünnepségeken, meg szerettem is a magyart, sokszor olvastam a nekem kedves költőkről-írókról, mégse kaptam meg az ötöst magyarból. Sárrika néni nem szeretett; persze mást sem. Egyszer megkérdeztük tőle, hogy Szilvásitól ő mit olvasott, az akkor nagyon népszerű író volt: azt mondta, azt se tudja, ki az; pedig a férje ismert költő volt. Na, ezután elment a kedvem a tanulástól, a matek egyébként se ment, meg nem is volt nagy sikk jó tanulónak lenni, még a barátnőim is cikiztek, ha jól feleltem, mi van, csak nem tanultál tegnap még?! Már nem vonzott a jó bizonyítvány, egyébként sem tanulhattam volna tovább, mert Anyukám azt mondta: ő eddig bírta, majd tanulok estin, ha akarok.

Maradtak a bulik, de ezek akkoriban csak olyanok voltak, mint például a tánciskola. A Közgáznak volt egy testvériskolája, a Gépipari Technikum, velük jártunk a Régiposta utcába a tánciskolába. Itt kezdődött az első szerelem is, T. Attila személyében. Jól emlékszem, nagyon helyes barna fiú volt, és bordó mellényben jött mindig. De ahogy ez lenni szokott, az osztályban az egyik leghelyesebb lány, H. Panni is bele volt zúgva. Egyenes, hosszú hajú, Kleopátra-frizurás szép kislány, akinek édesanyja szép ruhákat is varrt. Na, vele kellett versenyeznie Attiláért. Nekem rövid hajam volt és inkább göndör, egyáltalán nem szerettem, és a ruházatom legszebb darabjait is a sportklubnál kapott trikók jelentették, összesen volt talán egy szoknyám. Egyet viszont el

kell mesélnem, hogy a szükség meg a kreativitás mit hoz ki az emberből. Gondoltam egyet, a fehér úttörőingemet befestettem feketére (ruhafestéssel), el lehet képzelni, mit kínlódtam, hányszor kellett az udvarról vizet behozni, míg úgy-ahogy foltmentes lett. (Levágtam az összes gombot, volt rajta pont elég, és aranygombokat varrtam rá.) Ebben mentem el az Építők zenekarának bulijára, a Selyemréten tartották, lehet, hogy véletlen, de nagyon jól éreztem magam az egyedinek nevezhető cuccomban. Volt, aki meg is kérdezte, hol vettem?! Buli ment még a Fórumban, az a Búza térnél, a tízemeletes bérház aljában üzemelt, itt játszottak Cserjésiék, be se lehetett jutni, annyian voltunk. Ők voltak a legmenőbbek, persze nekünk, a lányoknak az is számí-

tott, hogy nagyon helyes pasi volt. Ha már a zenekaroknál tartunk, volt még egy, a régi SZOT-ban játszottak a Kossuth utcában, Tasnádiék. Gyuszi a gitáros, az öccse, Kukac szájharmonikázott és énekelt. Ő 18 éves korában kiment külföldre és a mai napig Kanadában él. A zenekar tagjai még: Joe, Galló, Mozgó, aki nagyon jól énekelt az Elvis-dalokat, Karádi Karcsi meg a Rolling Stones-számokat. Itt kezdődött az én szerelmi ámokfutásom, hiszen T. Gyuszival hivatalosan 16 éves koromtól számítjuk, kisebb nagyobb kihagyással, az együttjárást. Az ő 18 éves születésnapját Tapolcán ünnepeltük, ezt persze úgy kell érteni, hogy két kis konyaknak az árát fillérekből-forintokból kaparásztuk össze, de akkor is. Már a házasságkötési évfordulónk is a 47. lesz.

Tehát ilyen volt a mi fiatalkori bulizásunk, na, meg a nyári tapolcai strandra járás, ahol legkevesebb tízen voltunk. Egész nap sütettük a hasunkat, mondhatni, éhen-szomjan, mert egy sörről is csak álmodni lehetett, akkor inkább egy lángos, de sajnos erre

se volt keret. Maradt az alma, ugye, milyen jó kis fogyókúra? Ami még szép emlék, az Avas-beli Fapados nyáron, kint a szabadban volt egy placc, ahol jókat táncoltunk. Hátul a Kossuth mozi, amit időközben gyönyörűen felújítottak, bálákat is rendeztek benne.

Visszatérve kicsit még Tapolcára, megjelenik előttem a buszmegálló, kettesével álltunk sorba egy „karámba”, hogy szabályos legyen a sor, biztos vártunk a buszra vagy százan – akkoriban még nem volt csuklós jármű –, hamar meg-

telt, utána vártuk türelmesen a következőt, arra fel sem fértünk. Valahogy ez nem volt probléma soha, nem emlékszem, hogy valaki balhézott volna, pedig ezt az utat hétvégén még egyszer megtettük, mert szombaton mentünk vissza az Annába, ez volt a klasszikus szórakozóhely, nádfeleles tetejével, óriási terasszal, élőzenével, általában Cserjésiék játszottak. Ami viszont gáz, hogy ez étterem is volt, s nekünk, fiataloknak erre bizony nem volt *módunk*. Ma is érzem a rántotthús finom illatát, de valahogy túléltem. Maradjunk annyiban, örültem egy pohár sörnek...

Ússzuk át a Mályi-tavat!

Fiatalkori szórakozásnak számított a Mályi-tó is. A 60-70-es években a maga naturális valóságában a fiatalok számára nagy kincsnek számított. Kistokajig elmentünk vonattal (mert ott állt meg), utána a kukoricás szélén, gyalogolva jutottunk el a tópartra.

Itt is csoportokba verődve, különféle társaságokban szórakoztunk egész nap. Ez fürdést és napozást jelentett, meg azt a kis kaját, amit vittünk magunkkal, azt ettük meg.

Természetesen itt is megjelent későbbi párom, a *Tasnádi*, ő másokkal jött ki, de valahogy mindig rámakadt. Legnagyobb szórakozásnak azt találta, hogy lenyomott a víz alá, egymás után többször is, hogy majdnem megfulladtam. Ő persze nagyokat röhögött, engem meg ütött meg a guta, hogy néztem ki csurom vizesen, tényleg, aki ismeri a Mályi-tavat, tudja, hogy bármelyik pillanatban hirtelen több méter mély is lehet a víz. Ennyit a „szerelemről”...

Kitaláltam, hogy ússzuk át a tavat, versenyezzünk. Abban már nem volt a nagy szájhős partner, inkább nem jött, mert tudta, hogy győzni úgyse tud. Később a kilencvenes években Mályiban, a faluban vettünk házat, mert kirúgtak mindkettőnket a rendszer-váltáskor a Közúti Építő Vállalattól, új megélhetési lehetőséget kellett keresni. Mályit választottuk.

Az igazi magyar Balaton szelet

Vissza a középiskolába, hiszen még le sem érettségiztem, úgy előreszaladtam, mert, persze, itt is voltak sztorik, amiket nem lehet kihagyni.

Az érettségi körül, tehát 1967-ben még feltűnt a volt szerelmem, B. Gyuri. Egyszer, amikor hazamentem, talán pingpong-edzésről, a konyhaasztalon annyi csokoládé és bonbon várt, amennyit együtt csak boltban láttam. Kérem anyukámtól,

hát ez meg honnan van? Mondja, volt itt egy rendes jóképű srác, várt rám vagy három óra hosszúságig. Anyukám szórakoztatta mindig az udvarlókat, később Gyulát is. És mondta neki, hogy ő *komolyan gondolja* – hogy mit, fogalmam sem volt. De Anyukám le is rendezte ezt a kérdést, elmesélte neki, hogy nekem komoly udvarlóm van, „ez a mai párom”. Persze erről soha nem beszéltünk, esetleg tervezgettünk amúgy „gyerekesen”, aztán a Gyuri (nem a Gyuszi) már nem győzött várni, itt hagyta a ballagásom alkalmából azt a rengeteg csokoládét, amiből egy bonbon hiányzott. Anyukám nem bírta megállni, megevett egy egész dobozzal. Az igazi magyar Balaton szelet is nagy dolognak számított, ha egy héten egyszer kaptunk. Örültem az ajándéknak, többé nem jelentkezett az én kedves udvarlóm, legalábbis ilyen szándékkal. Persze, Anyukámnak igaza lett, mert életem első és legnagyobb meglepetését tényleg Gyuszitól kaptam, akkor én voltam az egész osztályban, aki az udvarlójától aranygyűrűt

kapott az érettségire. Végre engem is irigyeltek már, de tényleg nagyon örültem neki; a kapcsolatunk komolysága hol van még, hiszen csak három év múlva mentem hozzá feleségül.

Sajóbáony, mon amour

Az esküvő előtt visszakanyarodnék az első munkahelyre, a Sajóbáonyi Vegyiművekhez, ez is kapcsolódik a mai életemhez, mert évek óta idejárnak a borversenyekre, ami mindig igen kellemes élmény. Kilencszáz forintos fizetéssel kezdtem, ebből 500-600-at tettem félre, végre vehettem magamnak olyan cipőt vagy ruhát, amit szerettem volna. Először egy alpakka kosztümöt csináltattam a Városház tér legjobb szabójával, majd egy *négerbarna*, előlűzős olasz cipőt vettem, igen büszkén hordtam.

A takarékoskodás mellett minden fizetéskor vettem könyveket is, gyerekkoromban éltem-haltam érte. Minden Pöttyös és Csikos könyvet⁸ kiolvastam, akkoriban lehetett részletre venni könyvet a munkahelyeken, ahogy bélyeget is. Gyűjtöttem, máig megvan – nem nagy gyűjtemény, lehet, hogy van benne értékes is –, főleg a sorozatokat szerettem. Kisebb gyerekként én is nagy szalvéta-gyűjtő lettem. Később a pingpongos díjakat gyűjtöttem, ezekből csak pár tárgy (kristályváza, bonbonier) van meg, akkor még ilyeneket kaptunk, nagyon örültem neki. Ezután újabb, még nagyobb gyűjtögetés kezdődött, hiszen az esküvő és egy új, önálló életre való törekvés volt a cél.

A stafírungom, a kötelező ágynemű-abrosz-törölő-stb. mellett (ezeket Anyukám vette meg) végül egy modern szekrénysor, egy tévé és annyi káfé került a házhoz, amennyit indulóként a lakásba kellett betenni.

Ezek mind egy szoba-konyhás lakásunkba voltak bezsúfolva, itt laktunk később, az esküvő után anyukámmal együtt, sőt, a babakocsiban kislányunk, Melinda is. Ránk tényleg igaz volt a mondás: sok jó ember kis helyen is elfér.

A kocka el van vetve

Na, akkor megint térjünk kicsit vissza az esküvőre. Miután sokat veszekedtünk, egy sor kikötésem volt, hogy teljesen biztos legyek Gyusziban; de saját magamban is. Említettem, hogy zenélt, de a házasságba már nem akartam úgy belemenni, hogy más mosógépet vásárol részletre, mi meg hangfalakat fogunk venni... Na, az édesanyja csak megvette neki a gitárt meg a hangszórót, biztos korainak érezte, hogy a fia 23 éves korában megnősüljön, ami igaz is, de akkoriban ez volt a divat. Két esztendő katonaság (ez a vőlegény-időszak), utána nem sokkal esküvő, rövide rá gyerek. A gitár miatt mi már nem töltöttük együtt az 1970-es szilvesztert, mert kikötöttem, vagy a gitár vagy én. Persze, majd' megütött a guta, Gyuszi a nagy családjával meg barátaival töltötte a szilvesztert, én meg otthon kuksoltam, mert titokban mégis arra vártam, hogy kopogtat az ablakon (tá-tá-ti-ti-tá); na, ez elmaradt! Ezek után már nem is igazán akartam az esküvőt... míg el nem jött a húsvét. Mondtam Anyukámnak, ha megjelenik Tasnádi, be ne engedje még a kapun se. Jó, jó, kislányom – volt a válasz. Egyszer csak hallom, hogy valami nagy társaság jön, Anyukám pedig köszönti őket: Jaj, de jó, kisfiam, hogy megjöttél, már úgy vártalak. Na, máris mérges lettem; persze, azért jól esett, mert ennyi elképesztően csinos fiú, élükön Gyuszival, még soha nem járt nálunk. Alig fértek el, állva szorongtak. Negyedannyi pohár sem volt,

hogy megkínáljuk őket, de ezek az akadályok mindig megoldódnak. Valamelyik fiú megszólalt, most már induljanak tovább. Az én volt vőlegényem egy kicsit spiccesen kiment az udvarra, a kinti csap alá tette a fejét, hogy józanodjon. Kijelentette, ő bizony most már egy tapodtat sem megy, örül, hogy végre hazajött. Lassan el is indult mindenki, de egy srác maradt velem, unszolta, induljanak már, várja őket a húga. Kiderült, hogy ő is elkezdett mással járni. Én persze csak mondtam nekik, hogy induljanak már, mert én meg 4 órára vártam álmaim lovagját: egy helyes srácot, akivel egy pár hete találkoztam. Na, mire ezt mondtam, Gyuszi kijelentette, hogy neki itt van a menyasszonya, menjen a barátja, ahová akar, a húgával együtt! Nem volt mit tenni, végül csak elment egyedül.

Gyuszi kijelentette, hogy most pedig együtt elmegyünk hozzájuk és bejelentjük, hogy májusban esküvő. Mondom neki: te megbolondultál?!

Már annyit szenvedtem, nem bírom tovább, induljunk! A Búza térnél szálltunk le a villamosról, mert a mai Szentpáli utcában laktak. Még az utca elején újra meggondoltam magam, és elkezdtem visszaszaladni a villamosmegállóba. De akkor már nem engedett tovább variálni. Bármit mondtam, hogy mit fognak szólni – elsősorban az anyja meg a húga. Apukától nem félttem, mert ő nagyon szeretett. Mindig mondta: ilyen okos lány úgysem lesz több az életedben! Megérkeztünk, s hála istennek Apuka nyitott ajtót, úgy köszöntött, mint aki tegnap ment el, pedig szilveszter rég volt. Amikor Gyuszi bejelentette az esküvőt, egy pillanatra megállt a levegő, de mindenki belátta: a kocka el van vetve.

Szűk családi körben, 1971. május 26-án megvolt az esküvő, Gyuszi zenekara játszott, utána irány a balatoni nászút.

Még egy érdekes történet. Nászút után nem sokára elmentem a nőgyógyászatra, fogamzásgátló tablettát íratni; előtte nem akartam, mert elsüllyedtem volna szégyenembe, hogy lányként jelentkezek be. (Ez akkor ilyen világ volt. Utólag ugyan sok mindenkiről kiderült, főleg azokról, akik játszották a legnagyobb szüzet, hogy nem is olyan ártatlanok, sőt, még abortuszuk is volt.)

Az én drága Aszódi doktor uram megvizsgált, és mikor leszálltam a vizsgálóasztalról, azt mondja:

- Drága fiatalasszony, nem kell magának fogamzásgátló, hanem mehetünk a keresztelőre.

Most már tudom, milyen érzés lehet a forró vizet a kopaszra. Földbe gyökerezett a lábam, alig tudtam kitámolyogni a rendelő ajtaján, elindultam gyalog a Szentpéteri kapui kórházból. Potyogott a könnyem, annyira nem voltam felkészülve a gyermekvállalásra. Gyszi a boldogságtól nem tudott hova lenni, hogy lesz egy gyönyörű kislánya. (Én, persze, fiút akartam; ez az örök ellentét a mai napig megvan köztünk.) Igaza lett, március 8-án megszületett Melinda, egy gyönyörű kaucsukbaba.

A házaselet és a gyerekáldásnak ez az első időszaka bizony nem volt könnyű. Egyszobás lakásban, mindenféle komfort nélkül, főleg a víz az udvaron, a pelenkát minden nap mosni kell (a sparhelten melegszik a víz), ott kell főzni is: ezt csak az tudja, aki próbálta.

Itt éltünk mi: édesanyám, aki minden nap fél 5-kor kelt, hogy 6-ra munkába álljon, Gyszi, aki szintén 6-ra járt dolgozni, az én kis Melindám, akinek a kocsí volt a bölcsője is egyszemélyben, s természetesen én.

A Győri kapui tízemeletes álom

Rövid időre el is mentünk albérletbe, de olyan sokba került, nem nagyon bírtuk. Hozzájárult, hogy „kedves” házigazdáink meg-megkínáltak egy tál étellel vagy gyümölcssel, csak azt felejtették mondani, hogy a végén majd felszámolják az albérleti díjjal együtt! Így amikor elmondtam Anyukámnak, „azonnal gyertek vissza” volt a válasz. Majd elleszünk valahogy, ha nehezen, szűkösen is...

Így kerültünk vissza a Fűzes utcába. Pár hónap telt el így, de arra nagyon jó volt, hogy soha ne panaszkodjak, ha valami nehézség ér, mert tényleg igaz, ha megvan a kitartás, akarat és szorgalom, jöhet a jobb világ. Jött is életem másik, avagy harmadik legszebb napja: amikor megkaptuk a lakás-kiutalást. A Győri kapuban lévő tízemeletes bérház első emeletén egy kétszobás, összkomfortos lakást. Maga volt az *ÁLOM*. Emlékszem, a babakocsival minimum tízszer fordultam, mert apránként hordtuk át szerény, de annál nagyobb becsben tartott személyes holminkat. Említettem, a fizetésemből megvett szekréneysort (ez is ebben a kis szobában volt, egymás tetején), a tévét, a könyveket valami nagyobb kocsival vittük át. A berendezés komoly kreativitást követelt, mert több pénzünk már nem volt. Apuka megunt sakkasztala esett áldozatul, Gyszi lecsiszolta, fehérre festette; el lehet képzelni, hogy majd' szívinfarktust kapott, mikor meglátta... nem is az érték, hanem hogy mit csináltunk

ezzel a *különleges darabbal!* Persze, amikor készen lett, a négy székkal együtt, aminek kárpitját piros műszőrrel vontuk be, volt csodálkozás. Egy szép fésülködő asztal, a fenti technikával, egy kis puffal kiegészítve nagyon jól mutatott a végén. Úgyhogy a bérházban a velünk barátkozó fiatalok állandóan hozzánk jártak lakberendezési tanácsért, mert én mindig kitaláltam valamit, Gyszi meg megcsinálta. Később egy-egy szép darabot vásároltunk részletre a Képcsarnokból vagy egy kiállításon, rövid időn belül csinos, harmonikus otthonunk lett.

A szülők boldogan mutogatták a rokonoknak, milyen sokra vittük már. Mindig kitaláltunk valamit, amit meg is tudtunk valósítani. Ez a pár év így telt el, neveltük gyönyörű kislányunkat, összejártunk a házban egy-két házaspárral, Gyszi pedig a munka mellett unszolásomra a Közgáz tervező, statisztika, könyvelő szakát végezte. Sikeresen le is érettségizett, nagy örömmre.

Kiváló dolgozók a Kossuth mozi mellett

Melinda 1973-ban már majdnem hároméves volt, amikor úgy gondoltam, vissza kellene menni dolgozni. A Miskolci Közúti Építő Vállalat a központja a Győri kapuban volt. A gépészeti osztályra kerültem mint utókalkulátor, ez kint volt a Besenyői úton. Jó cég volt, azt se bántam, hogy ki kellett járni, többször átszállni. Ez a 17 év maga volt a csoda, ha visszagondolok. Szinte mindig nyereségesen működött a cég, sokszor volt élüzem vagy *Kiváló Vállalat*. Mindig megünnepeltük, a mai Kossuth mozi mellett.

A nagyteremben – micsoda nagy dolognak számított itt átvenni a „Kiváló dolgozó” kitüntetést!, az ember majd szétpukkadt a büszkeségtől, a kollégák meg az irigységtől. Ez a *jó magyar szokás* mai nap megvan, az emberek, tisztelet a kivételnek, nem nagyon örülnek a mások sikereinek... Ha valaki nem követett el nagyobb hibát, szépen sorra került, legfeljebb később, de a nyugdíj elérése körül szinte mindenki, *fizikai dolgozók* épp úgy, mint az irodai alkalmazottak. A közösségi élet is jól alakult. Lehetőség volt sportolásra, minden évben pingpong-verseny, úszóverseny, először csak a cégen belül, később mind a 19 megye és a pesti Útépítő Tröszt. Sokszor annyi induló jött össze, hogy az asztalitenisz-kupát a Miskolci Sportcsarnokban, az úszást pedig a Kecskeméti Sportuszodában rendeztük, szabályos bírókkal, eredményhirdetéssel, díjakkal. Minden nagyobb ünnepséget megtartottunk, szavalással, közös felolvasással, amit mind a dolgozók, mind a vezetők nagy élményként éltek meg...

Bükkszentkereszt, jövök!

A családdal szinte minden hétvégén a Bükkben kirándultunk; később, amikor Anyukám kapott egy szép kis garzont a Majláthon, hazafelé mindig hozzá mentünk ebédelni. A párom, amikor otthon lassan minden meglett, régi szenvedélyét, a sielést vette elő. Először a régi síléceket csiszolta-festette meg, és vettünk rá kötést, már akkor is sokba kerültek

a márkás darabok. Melindának is vettünk sífelszerelést, és jártunk először Bükkszentkeresztre, később Bánkútra. Gyuszinak nagyon ment, mert gyerekkorában is járt az öccsével, Kukaccal síelni, de én úgy félttem és szerintem béna is voltam, hogy amikor Bükkszentkereszten végre nekieresztettem a lécet, kiabáltam, hogy menjenek el az utamból, mert én jövök... Ezek a kirándulások teljesen kie-

légítették a szórakozási igényünket. Közben elvégeztem az „Ipari Mérlegképes” tanfolyamot, három évig tartott, és mondhatom, nem volt könnyű. De a régi rendszerben is csak tanulással lehetett előbbre lépni.

Megvettük az első Ladánkat, erre öt évig kellett várni, ennyi idő alatt viszont össze lehetett spórolni a kocsi árát. Ezután már megpróbálkoztunk az akkor oly divatos Bulgáriával, Melinda hátul szinte végigaludta az utat, de bizony majd' három napig tartott, míg leértünk Burgaszba. Megérte, hiszen életünkben először láttuk a tengert. Mindig sátoroztunk, vittük a megengedett élelmiszereket, főztem minden nap. Igazi három hét pihenés. Később a jugoszláv tengerpart lett a sláger. Jól bevásároltunk a helyi piacon. Akkor vettünk először farmert nekem és a gyerekeknek is, Gyuszinak már régen volt.

A Rab-szigetek életem meghatározó élménye lett, azt hittem, hogy a komp soha nem fog már elérni a szárazföldre, mindenhol csak köveket láttam. Amikor megérkeztünk, maga volt a paradicsom ez a sziget, buja növényzetével, gyönyörű virágaival, csodás kis tengerparti templomával, nyüzsgő kikötőjével. Minden este megtettük ezt a 2-3 kilométeres sétát a gyerekekkel. Csodáltunk egy másik világot, mert ezt már legalább láthattuk belőle. Nagyon kiegyensúlyozott évek voltak ezek, nem kerestünk sokat, de éppen eleget, nem jelentett problémát a számlák fizetése, még a tankolás sem. Nyáron a strand, üdülés akár külföldön is, ha ez Bulgária és Jugoszlávia „csak”, télen pedig Bánkút, később vállalati üdülés keretén belül a Tátra, ott is szép sípályák voltak.

Ki honnan indult?

Sokan kérdezték, hogy nem lesz-e kistestvér, sőt, Linda is sokat nyaggatott. Jobban fel akartam készülni a gyerekvállalásra, mint az elsónél. De ahogy közeledtem a harmincas éveim felé, egyre jobban éreztem, hogy csak szeretnék még egy kisfiút, úgy lenne teljes az élet, a család. Anyyira

belehajszoltam magam ebbe a kisfiú-álomba, hogy képes voltam egy kis kék *siltes* sapka láttán sírva fakadni... A végső lökést a sógornőm adta meg, mikor megszületett a keresztlányunk, Ria. Melinda születésére majdnem tíz évvel, 1980-ban megszületett kisfiunk, Tamás. Gyuszi soha nem mondta, hogy fiút szeretne, de Anyukám elmesélte, amikor az orvos felhívta, hogy „gratulálok, apuka,

megszületett a kisfia”, majdnem elájult. Utána Anyukám, így együtt ünnepelték a kisfiam születését. Én meg egyfolytában énekeltem a Cserhátiszámot, az *Édes kisfiam*-ot. A bölcsőjére körbe varrtam kis „baldachint”, rajta csipkével, hogy még a légy se menjen a közelébe. Kis súllyal született, hihetetlen, bár egyszer már szültem, mégis féltem megfogni. Nagyobb felelősségérzet? Hiszen 22 évesen mindent csak ösztönből csináltam. Vagy az öröm érzése is, ugyanakkor itt volt ez pici emberke, és tudtam, megváltozik a már megszokott-bejáratott életünk, és Melinda is noha nagyon akart egy kistestvért, nehezen viselte, hogy már nem (csak) ő a központ.

Nagyon eleven és öntörvényű kisfiú volt Tamás már akkor is, mondtam is sokszor magamban: na, itt van neked a kisfiú, amit annyira akartál, akkor most már tegyél meg érte mindent. Így utólag elmondható, több tucat gyereket fel lehetett volna nevelni annyi energiával, ami hozzá kellett, de az élet már csak ilyen, mégis megvan az erő, ha kell. Egy biztos, bármilyen probléma adódik is, csak egyet nem szabad: elengedni a kezét...

1980: ugyanebben az évben volt a moszkvai olimpia⁹, ahol a pocakomban 4,5 hónapos kisfiammal részt vehettem. A vállalattól kaptam ajándékba, a sportban több éven keresztül elért eredményeimért, de ez az élmény is meghatározó az életemben. Az igaz, mi nem Moszkvában, hanem Leningrádban vettünk részt a megnyitón, de csodálatos volt.

Azokat az élőképeket tévén keresztül lehetetlen átélni, a rendkívül precíz szervezést, amit ott az olimpia kapcsán átéltem, soha nem felejttem el. Egyébként a szállás és ellátás is az erdő közepén egy *üvegpalotában* volt, és ami szem-szájnak ingere, minden földi jóval el voltunk látva – ezt, persze, lehet, hogy a delegációnak köszönhattük, sőt, azt se tudtam, mennyibe került. De hálás vagyok, hogy részese lehettem.

A leningrádi élmény másképp érintett meg, mint máskor, ha utazunk. Előtte is voltunk a bolgár tengerparton, Jugoszláviában – ahova el lehetett jutni 1989 előtt. Mind más élmény. Leningrádban, az olimpiai élőképeket nézve a pocaklakóval együtt, újból eszembe jutott, milyen nagy dolog, hogy itt lehetek... Ha az ember küzd és nem adja fel, bárhová eljuthat. Lenyűgözött az olimpiai megnyitó, örökre hálás vagyok a sorsnak, hogy ott lehettem. A fiam születése sok mindent megváltoztatott. Egyrészt teljesült az álmom – másrészt szembesültünk azzal, hogy kicsi lett a lakás. Sikerült beszállnunk egy 10 lakásos sorház építésébe a Berekalján. Gyönyörű helyen, egy megálmodott, egyedi tervezésű ház, egyedi kivitelezésben. Nem sok tapasztalattal rendelkezünk, talán csak az elszántság volt meg mindkettőnkben, hogy végigvisszük. Panoráma a Bükkre, nagy terasz és a hozzátartozó kert, ami nem túl nagy, de pont elegendő. Az álom valóság lett! Mikor befordultunk hazafelé, át a kis hídon, a szívem mindig összeszorult, olyan szép látvány.

A sorház kívülről nagyon egyszerű volt. Mondta is keresztanyám, amikor egyszer eljött megnézni: hol van itt egyáltalán a ház?! De mikor beléptünk, tényleg egyedi és lenyűgöző volt. Másfél évig épült, szinte mindenünk ráment, se anyagi, se fizikai segítséget nem kaptunk. Illetve Anyukám, mikor

⁹ A XXII. nyári olimpiai játékokat 1980. július 19. és augusztus 3. között rendezték meg a Szovjetunió fővárosában. A két hét alatt 23 sportág 203 versenyszámában folyt a vetélkedés 5179 sportoló részvételével. A Magyar Rádió és a Magyar Televízió egyébként ezúttal is a helyszínről közvetítette a játékokat.

beköltöztünk, megvette a konyhabútort meg a gyerekeknek a két heverőt. A teraszra egy szép piros vesszőgarnitúrát. Jól ment a sorházaknál szokásos elválasztó falhoz, a Piri keresztmától hozott piros futórózsához, ami csodálatosan megfogant és díszítette a falat.

Később is rengeteg petúniát, muskátlit ültettem, a tujasort is végig. Nyugodtan mondhatom, az egyik legszebb kert lett a miénk. Gyuszi mindig sokallta a rengeteg növényt, aztán ő is csinálta, főleg a fűvet szerette nyírni, locsolni, és hogy tényleg szép legyen, van vele munka bőven. Mire végére értünk az építkezésnek, a terasz burkolását már csak úgy tudtuk elkezdni, ha eladjuk a kis ARO-t, ami a fuvarozáshoz kellett. Persze, hogy eladtuk: lényeg hogy kész legyen a terasz is!

Zakatot a körkötőgép

Elég hamar visszamentem dolgozni a GYES-ről, kellett a pénz, de már a központba, a Győri kapuba. Sokáig tartott az utazás, reggel iskolába-bölcsödébe vinni a gyerekeket. Minden nap főztem is. No, nem én vagyok az egyedüli, aki ezt végigcsinálta, örömmel tettük, van szép otthon, megvan a fiú, meg a lány, mi kell ennél több? Gyuszi szintén a Közúthoz jött dolgozni, elvégzett egy tervező-beruházó tanfolyamot, ezt a feladatot könnyedén ellátta, hamar unatkozni kezdett s végül fogta magát, ment a méhészetébe, mert akkor már ezzel is foglalkozott. Kérdezte a főnöke, hogy hol van, halvány fogalmam se volt. Ebből aztán lett bonyodalom, de tudjuk, hogy a szocializmusban mindenkinek a munkahelyén kellett lenni időben, egész nap.

Mi 360 fővel dolgoztunk – 1982-83-at írtunk, még jóval a rendszerváltás előtti időszak. Gyuszinak lassan távoznia kellett a Közúttól, de neki jobban ízlett a maszek világ – ezt is lehetett a szocializmusban –, csak nem volt olyan biztos állás, mint az állami cégnél. Nem is tudom már, mihez kezdett, azt hiszem, akkor nagyon ment a kötött pulóver készítés, a Zsarnai piacon árulták. A lengyelek, oroszok vitték, mint a cukrot. Először kisebb gépekkel kezdte, majd a garázsba vett egy körkötő-gépet, persze használaton – kellett is csináltatni állandóan –, a garázsban zakatolt, szomszédaink nagy öröme... A varrónőknek széthordta megvarratni, aztán ki az ócskapiacra.

(Ebben nekem is lesz még részem, csak érjünk a 90-es évekhez, a rendszerváltáshoz.) Gyakorlatilag életünk legszebb éveit éltük meg, jó társaság jött össze a szomszédokkal, sokat buliztunk, megnéztük, ki hogy tudta berendezni a lakását, voltak közös programok, és még mindig fiatalok voltunk. Melinda szép lassan középiskolás lesz, Gyuszi pedig gyakran megy Kanadába a testvéréhez, főleg télen, sokat síelnek a Mont-Tremblanton – ez egy igazi síparadicsom –, egy órányi utazásra van András lakóhelyétől, ő éjszaka dolgozott egy szállodában, délelőtt pedig irány a sípálya. Gyuszi imádta ezt az életet. Volt ugyan, hogy alkalmi munkán dolgozott, az viszont elég kemény. Rendszeres lett, minden

évben két-három hónapot volt kinn. És ilyenkor jön a szlogen: egyedül is megy... hiszen ilyenkor minden feladat, a gyerekek, a lakás rám maradt. Édesanyám minden szombaton lement a Búza téri piacra, és ami a kosarába fért, minden finomságot hozott, a másik kezében pedig egy csokor virág. Ő is nagyon szerette a virágokat, együtt nevelgettük a csodaszép erkélyünket; tetszett a szomszédainknak is. A fűnyírás már nehezebben ment, de

ha Gyuszi nem volt itthon, én is megcsináltam; a locsolást szerettem a legjobban. Ahogy közeledtek a 88-89-es évek, érezhetővé vált a munkahelyen is a változás. Először a Munkástanácsok alakultak meg, vagy vállalati tanácsok, már nem is tudom, hogy hívták. Ide sok feltörekvő fiatal építésvezető is bekerült, meggyengült a hármass vezetés (igazgató, főmérnök, főkönyvelő, na meg persze a párttitkár), és a fiatalok hallatták hangjukat. Nagyon jó igazgatónk volt, mérnök-közgazdász, de az újoncok is részt kívántak venni az irányításban, és az első adódó alkalommal leváltották. Innen a cég életében elszabadult a pokol.

A 360 főből lassan fokozatosan 36 fő lett, először az alkalmazotti állomány, utána a fizikai állomány nagy része sorra került az elbocsátásoknál. Az igaz, az elején még szép végkielégítést fizettek, sőt, a munkánélküli segély egy évig járt a fizetés 75 százalékaival, de ezt átélni egyáltalán nem volt könnyű. Mindenki azt hitte, a rendszerváltás azzal jár, hogy mint Nyugaton, mindenkinek lesz jó fizetése, nyugati autója, mert akkor itt még a Lada volt a sláger. Hát nem így lett, kezdődött a leépítéssel és az egész ország káoszba zuhant.

Ez az az év, 1990, amit nem kívánok az ellenségeimnek sem. Bő hét esztendő után jött a szűk hét esztendő, ahogy ezt Thomas Mann József és testvéreiben leírta. Olvasni jobb volt, mint átélni...

Az esztendő végén, december 13-án egészen váratlanul meghalt édesanyám. Miután se apukám, sem testvérem nem volt, csak édesanyám két testvére élt még (keresztanyám meg Jancsi bátyám, aki '56-ban disszidált Belgiumba, azóta is ott él Liègeben), úgy éreztem, hogy nagyon egyedül maradtam. Szerencsére ott volt a családom, de ez a kötelék végképp elszakadt.

Az a december 31. életem legborzasztóbb szilvesztere, ezen a napon én is megkaptam több társammal együtt a felmondást a Közúti Építő Vállalattól. Azt hittem, megáll a világ! Őszintén nem számítottam rá, hiszen szakszervezeti elnök voltam, úgy gondoltam, véd a Kollektív Szerződés... Védett is, de fellebbez-

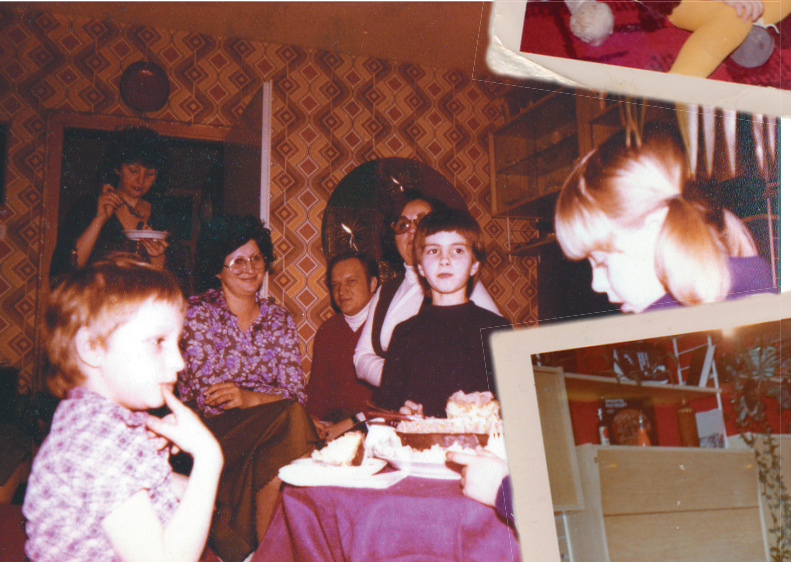
jött értem a fekete Volga – mert szakszervezeti vezetőként az ellenőrzésekkor azt én is igényelhettem. Nem volt könnyű reggel 5-kör indulni a piacra és a jó meleg iroda helyett sátrat állítani, kipakolni az árut... és jöhetnek a lengyelek! Egy kukkot sem tudtam lengyelül, viszont kommunikálni igen. És

elkezdődött az életem „egy megint csak új szakasza”. Mit mondjak, hamar belejöttem. Minden árusnak állandó helye volt. Szemben velünk egy roma páros is pulóvert árult, és azt vettem észre, hogy rövid időn belül a mi árunk hamarabb elfogyott, mint az övéké.

ni kellett volna a Munkaügyi Bíróságon. Én ezzel már nem éltem, mikor felocsúdtam, újra megpróbáltam felépíteni az életemet. Persze, mindig beleéltem magam, mikor halottam a tévében, hogy mikor kit rúgtak ki, mert ez lassan természetes lett, de átélni, az mindig más. Miután tőkénk, az nem volt, nehéz volt céget alapítani. A csekkeket fizetni kellett. Nem sokáig gondolkodtam, talán a következő szerdáig és elkezdtem Gyuszival a Zsarnai piacra járn pulóvert árulni. Nagy változás ahhoz képest, hogy korábban

Minden szerdán és pénteken árultunk, utána mentünk fonalat venni. Gyula kötött, én vittem a háztartást. Közben beiratkoztam az ÉRÁK-ba egy menedzseri tanfolyamra – nehogy már unatkozzak – és zajlott a másik életünk. Mit mondjak, a sajnálkozók lassan

nem sopánkodtak, ezt az életformát is megszerettük, amit lehetett, kihoztuk belőle. Tudtuk fizetni a számlákat, az ebéd hamarabb került az asztalra, mire a gyerekek jöttek. Egészen más életforma, de elfogadtam, mert mindig ott lebegett felettem: még mindig jobb, mint *a moslékos vedret vinni a villamoson...* A gyerekkori szegénység később mindig ráébresztett arra, hogy nincs lehetetlen helyzet, ez erőt adott, és megtanultam az élet adta helyzetből kimászni. Egyedül is megy!

A harmadik nagy csapás sem került el minket. Gyuszi egy nagyon súlyos betegségen ment át, amit évekkal később én sem úsztam meg. Túléltek! Akadt a közelünkben olyan, aki bármit elértünk, főleg én, mindig azt mondta: könnyű nekik!... Tényleg senki-nek nem kívánom, mint már mondtam, de ezeket a helyzeteket mi is megéltük és mertünk továbblépni, néha olyan helyre is, ahol soha nem jártunk, nem pedig ültünk és vártuk a sült galambot. Közhely, de igaz: *aki mer, az nyer!* Aki semmit nem próbál magából kihozni, az ne is irigykedjen másokra. A sok munkát senki nem látja, csak a gyümölcsét.

A kötésnek lassan harangoztak, a gép is többet volt rossz, mint jó, eljött az idő, hogy más lehetőséget keressünk.

Megy, mint a kukorica

Miután olyan helyen kerestünk házat, hogy nagy porta is legyen, Mályira esett a választásunk. Akkoriban divat volt a műanyag szék és asztal, jött az ötlet: készítsünk rá párnákat, hiszen a yarrónők adottak voltak. Kis szériával kezdtük, de egyre

kreatívabb lettem, mindenféle széktípusra varrtunk párnákat, terítővel. Gondoltam egy merészet, standot béreltünk a Miskolci Vásárra a sportcsarnokban. Jó reklám volt, már a vásár ideje alatt is sok megrendelést kaptunk. A vásár alatt ismerkedtem meg egy fővárosi céggel, hintaágyakat forgalmaztak teljesen; megbeszéltük, hogy mi is elkezdjük a hintaágy-párnák gyártását, így már teljes garnitúrát tudtunk csinálni, gyönyörű mintás huzatokkal. Mályiban már az egész otthonunkat a vállalkozásnak vetettük alá! A pincében volt a szabászat és a varroda, a kisházban a szivacs-tömés. Miután a költségek közül a szivacs volt az egyik legmagasabb, Gyuszi csináltatott, a kukoricadaráló mintájára, egy szivacsdarálót. Aztán az is egész nap zörgött...

Felhajtottam bútorgyártó cégeket, onnan vettük meg a hulladék szivacsot. A hintaágy-párnákat egész télen készítettük, háromszáz garnitúra állt készen tavasz elejére, amit át is vettek, de a fizetés a multik mintájára csak a szezon végére maradt. Nyáron csináltuk az egyedi megrendeléseket, később pedig *bartereztük* a hintaágyakat is, így komplett garnitúrákat tudtunk eladni. A városi gazdasági kamara segítségével részt vehettünk a Budapesti Nemzetközi Vásáron! Na, az egy emlékezetes hét volt. Utánfutóval vittük fel a párnákat, de az én párom nem nagyon szeretett Pesten vezetni, pláne nem utánfutóval, így az egyik kereszteződésnél fogta, leakasztotta az utánfutót, „Utálom ezt a sz..t, meg Pestet is”, és otthagyt a fenébe. Szerencsére a pesti partnerem segített, elhozta a hintaágyakat, de azt fel is kellett állítani és „felöltöztetni”. A végére egy ízléses standot tudtam összeállítani. Sikerült további partnereket szerezni és egy félezres székpárna-rendelést is összehozni. A minőség jó volt, mert Gyuszi rend-

kívül precíznek mutatkozott a szabásban – a fizikai munkát egyébként is jobban szerette –, a piac pedig egyre terebélyesedett. Miskolcon jót tett az imázsunknak, hogy a budapesti kiállításon részt vettünk. Szép lassan elkezdtük felújítani a házukat, először csak a burkolatokat és a fürdőszobát, majd a többit. Na, volt is rumli a nappaliban, a hintaágy–párnák között aludtunk. Közben ment az ablacsere, a pincében a szabás, a kisházban a szivacsdarálás. Mit mondjak, nem unatkoztunk. Hát, ezt senki nem irigyelte! Csak mikor mindennek a végén a kert is kész lett, gyönyörű fákkal. Ide tucatnyi nyírfát, tuját ültettünk, Mályiban el is nyertük a „legszebb kert” kitüntetését, amit megintcsak Pesten vehettünk át a Földművelésügyi Minisztériumban.

Szóval, amibe belekezdünk, igyekeztünk maximálisan végigvinni, ebben teljes egyetértésben voltunk a párommal. Közben Melinda leérettségizett, már össze is költözött leendő párjával. Tomika pedig az általános iskolát végezte el. A középiskola elég döcögős volt, így az apja elvitte magával Kanadába, ott is maradtak négy hónapra. Most már tényleg egyedül voltam. Én, meg a két bokszer kutyám: Betti és Szamanta. Nem került el a betegség, de sikerült megúszni a műtétet kemoterápia nélkül...

Aztán Mályiban is véget ért a küzdelmünk. Szépen felújítottuk a házat, így magunk után is hagytunk valamit: a kert országos harmadik helyet ért el egy versenyben – mégis azt mondom, nem éreztem magaménak Mályit. Pedig több mint tizenöt évig laktunk ott.

Irány: Miskolc

Elmondhatom, sok helyen jártam már - de sehol nem akartam ott maradni. Bár azt mondtam, „egyedül is megy”, a végére csak kiderült, más is kell hozzá! Egy biztos: egyedül Miskolcon. Ez az én városom, ezért képes lennék mindent megtenni, itt érzem jól magam, ide tértem mindig vissza, és remélem, maradok is, mint mindig, hűséges hozzá.

„A BÁNAT JÓL MEGVAN EGYMAGÁBAN, DE HOGY AZ ÖRÖMÖT MINDENESTÜL KIÉLVEZHESD, MEG KELL OSZTANI VALAKIVEL.”

(Mark Twain)¹⁰

¹⁰ Az amerikai írótól (1835–1910) származó idézet, eltérő fordításban, magyarul a *Vízet mindenki iszik - Mark Twain füveskönyve* címen kiadott kötetben található meg. Eredeti forrása: *Utazás az Egyenlítő körül (Following the Equator / More Tramps Abroad, 1897)*.

„Miskolcon születtem, 1949-ben. Amióta az eszemet tudom, a Fűzes utca 18. szám alatt lak-tunk édesanyámmal, egy piciny MIK-lakásban. A Nagyváthy utcából nyílik, a Táncsics mozi után kellett átmenni egy kis téren...”

Észak-Keleti Átjáró
Egyesület 2017

